

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 24 lipca 2013 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi w sprawie o sygn. akt III Ns 1239/11z wniosku J. O. z udziałem R. O., K. O. (1) i Ł. O. o dział spadku po A. O. i Z. O.

1. ustalił, że w skład majątku wspólnego A. O. i Z. O. wchodzi własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego numer (...) położonego w Ł. przy ulicy (...) o wartości 160.000 złotych,
2. ustalił, że w skład spadku po A. O. wchodzi udział wynoszący $\frac{1}{2}$ w prawie do lokalu opisanym w punkcie 1. postanowienia o wartości 80.000,
3. ustalił, że w skład spadku po Z. O. wchodzi udział wynoszący $\frac{2}{3}$ w prawie do lokalu opisanym w punkcie 1 postanowienia o wartości 106.666 złotych oraz 25 udziałów w (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. o łącznej wartości nominalnej 25.000 złotych i wartości rzeczywistej 100.000 złotych,
4. dokonał podziału majątku wspólnego A. O. i Z. O. oraz działu spadków po A. O. i Z. O. w ten sposób, że przyznał na rzecz J. O. własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego numer (...) położonego w Ł. przy ulicy (...), zaś na rzecz R. O. 25 udziałów w (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. - bez spłat i dopłat,
5. ustalił, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty związane ze swoim udziałem w sprawie,
6. ustalił wysokość wynagrodzenia pełnomocnika z urzędu wnioskodawcy adwokata E. P. na kwotę 4.428 złotych, którą nakazał wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o ustalenie, że A. O. i Z. O. byli małżeństwem. W skład majątku wspólnego A. O. i Z. O. wchodzi własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego numer (...) położonego w Ł. przy ulicy (...) o wartości 160.000 złotych. Spadek po A. O. zmarłej dnia 23 lutego 2005r. na podstawie ustawy nabyli mąż Z. O. oraz synowie J. O. i R. O. w $\frac{1}{3}$ części spadku każdy z nich. W skład spadku po A. O. wchodzi udział wynoszący $\frac{1}{2}$ w prawie do lokalu opisanego powyżej o wartości 80.000 złotych. Spadek po Z. O. zmarłym dnia 12 czerwca 2011r. na podstawie ustawy nabyli synowie J. O. i R. O. w $\frac{1}{2}$ części każdy z nich. W skład spadku po Z. O. wchodzi udział wynoszący $\frac{2}{3}$ w prawie do lokalu opisanego powyżej o wartości 106.666 złotych oraz 25 udziałów w (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. o łącznej wartości nominalnej 25.000 złotych i wartości rzeczywistej 100.000 złotych.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Rejonowy dokonał podziału majątku wspólnego A. O. i Z. O. oraz działu spadków po A. O. i Z. O. mając na względzie zgodne stanowisko uczestników. Uczestnicy zgodnie oznaczyli bowiem skład majątku spadkowego i jego wartość jak też sposób podziału majątku wspólnego. Sąd wskazał, iż z uwagi na stanowisko wyrażone przez strony w piśmie z dnia 17 grudnia 2012 roku i rozprawie z dnia 28 stycznia 2013 roku Sąd nie orzekał o obowiązku spłat pomiędzy spadkobiercami. O kosztach orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wniósł uczestnik Ł. O., zaskarżając je w całości. Skarżący wskazał, że nie zgadza się z przedmiotowym rozstrzygnięciem i uważa je za niezgodne z prawem i krzywdzące dla niego jako wierzyciela alimentacyjnego, gdyż pozbawia go możliwości wyegzekwowania od ojca należnych mu alimentów. Rozstrzygnięciu Sądu Rejonowego skarżący zarzucił naruszenie:

- art. 212 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez zaniechanie zwrócenia uwagi uczestnikowi na celowość ustanowienia w sprawie pełnomocnika procesowego, mimo istnienia takiej potrzeby dla prawidłowej ochrony interesów uczestnika będącego wierzycielem alimentacyjnym dłużnika R. O., skutkiem czego była podjęta bez właściwego rozeznania swojej sytuacji prawnej, pochopna zgoda uczestnika na zaproponowany przez wnioskodawcę i R. O. sposób działu spadku;

- art. 622 § 2 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c. poprzez dokonanie działu spadku w sposób oznaczony przez J. O. i R. O. w sytuacji, gdy zaproponowany przez nich podział w sposób rażąco narusza interes uczestnika Ł. O. i jest sprzeczny z zasadami współzycia społecznego, skutkiem czego uczestnik jako wierzyciel alimentacyjny R. O. został pozbawiony możliwości wyegzekwowania od dłużnika zasądzonych na swoją rzecz należności alimentacyjnych;

- art. 323 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. i art. 684 k.p.c. poprzez zaniechanie przeprowadzenia z urzędu dowodu z opinii biegłego w celu ustalenia wartości rzeczywistej 25 udziałów w (...) sp. z o.o. w sytuacji, gdy skład i wartość spadku ulegającego podziałowi ustala Sąd, a ustalenie takiej wartości wymaga wiadomości specjalnych, skutkiem czego Sąd oparł się na niepopartych jakąkolwiek wyceną twierdzeniach J. O. i R. O. i dokonał działu spadku bez spłat i dopłat między spadkobiercami.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez przyznanie w całości na rzecz jego ojca R. O. własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego nr (...) w Ł. położonego przy ulicy (...), ewentualnie pozostawienie jego ojcu udziału w prawie własności tego lokalu. Pełnomocnik uczestnika wniósł o przyznanie mu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej uczestnikowi z urzędu, oświadczając, że koszty te nie zostały uiszczone ani w całości ani w części (apelacja wraz z załącznikami – k. 114-116, uzupełnienie apelacji wraz z załącznikami – k. 184-191).

Postanowieniem z dnia 12 listopada 2013 roku zwolniono uczestnika Ł. O. od kosztów sądowych w zakresie opłaty od apelacji w całości oraz ustanowiono dla uczestnika Ł. O. pełnomocnika z urzędu w osobie adwokata (postanowienie – k. 162).

Postanowieniem z dnia 12 listopada 2013 roku na podstawie art. 174 § 1 pkt. 1 k.p.c. zawieszono postępowanie w sprawie z dniem 12 października 2013 roku i podjęto zawieszone postępowanie z udziałem M. O. i K. O. (2) – spadkobierców zmarłego J. O. (postanowienie – k. 164).

Rozprawę apelacyjną w dniu 5 sierpnia 2014 roku odroczone, pełnomocnika skarżącego zobowiązano do uzupełnienia braków formalnych apelacji poprzez wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia oraz złożenia wniosków apelacyjnych w terminie 7 dni pod rygorem odrzucenia apelacji (protokół rozprawy apelacyjnej – k. 212).

W piśmie z dnia 28 sierpnia 2014 roku pełnomocnik uczestnika jako wartość przedmiotu zaskarżenia wskazał kwotę 160.000,00 złotych oraz wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (pismo – k. 214).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jako zasadna skutkowałą uchynieniem zaskarżonego postanowienia i przekazaniem sprawy Sądowi Rejonowemu dla Łodzi –Śródmieścia w Łodzi do ponownego rozpoznania.

Rację ma skarżący uczestnik, że przedmiotowe rozstrzygnięcie obarczone jest błędem o takiej doniosłości, że nie może się ostać.

Analiza przedmiotowego rozstrzygnięcia wraz z przedłożonym uzasadnieniem nasuwa wniosek, że Sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów uczestników (por. wyrok Sądu Najwyższego z 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315; postanowienia Sądu Najwyższego z 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, Nr 1, poz. 22; z 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97, Lex nr 50750; z 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, Lex nr 519260; wyroki Sądu Najwyższego z 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 Nr 3, poz. 36; z 21

października 2005 r., III CK 161/05, Lex nr 178635.; z 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2). Taka zaś właśnie sytuacja ma miejsce w niniejszej sprawie.

W pisemnych motywach zaskarżonego postanowienia Sąd Rejonowy wskazał, że rozstrzygnięcie to zapadło w przedmiotowym kształcie z uwagi na zgodny wniosek uczestników, którzy zgodnie oznaczyli zarówno skład majątku wspólnego, majątków spadkowych i wartość objętych nimi składników, jak i sposób ich podziału, w związku z czym nie zachodziła potrzeba prowadzenia w tym względzie tak postępowania dowodowego jak i ingerencji Sądu we wskazany sposób podziału.

Stanowisko to jednak nie znajduje oparcia w jednoznacznej dyspozycji art. 622 § 2 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c. i w zw. z art. 567 § 3 k.p.c. Zważyć wszak należy, że wedle dyrektywy przedmiotowych przepisów, wydanie orzeczenia uwzględniającego uzgodnione stanowisko współwłaścicieli (spadkobierców) jest możliwe jedynie wtedy, gdy projekt podziału nie sprzeciwia się prawu i zasadom współżycia społecznego oraz nie narusza w sposób rażący interesu osób uprawnionych (art. 622 § 1 i 2 k.p.c.). Sąd nie może zatem poprzestać na prostym powieleniu stanowiska uczestników ze wskazaniem, iż stanowisko to jest zgodne, lecz każdorazowo musi uprzednio dokonać oceny tego stanowiska i proponowanych przez uczestników rozwiązań w kontekście powyżej wskazanych kryteriów. Podział majątku zgodnie z wnioskiem uczestników może wszak nastąpić jedynie wtedy, gdy proponowane przez uczestników rozwiązania spełniają opisane kryteria.

Rozstrzygnięcie Sądu I instancji kryteriom tym nie odpowiada, pozostając tym samym w sprzeczności z prawem. Powołując się na zgodne stanowisko uczestników, sąd swoją rolę ograniczył jedynie do bezrefleksyjnego powielenia ujawnionego stanowiska w ramach rozstrzygnięcia, co więcej, nie uwzględniając wskazanej zarówno w piśmie z dnia 17 grudnia 2012 roku jak i na rozprawie w dniu 10 lipca 2013 roku ustalonej dopłaty celem wyrównania udziałów spadkowych.

Analiza zgromadzonego w niniejszej sprawie materiału dowodowego nakazuje zgodzić się ze skarżącym, że wskazany przez uczestników sposób podziału nie uwzględnia słuszných interesów wierzycieli alimentacyjnych. Zważyć wszak należy, że składnik majątku o stosunkowo pewnej i stabilnej wartości, a mianowicie spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, przydzielony został wnioskodawcy. Na rzecz uczestnika R. O. natomiast przypadły w udziale wyłącznie akcje nieznannej szerzej spółki, których faktyczna wartość nie została w żaden sposób zweryfikowana. Takiej sytuacji zaaprobować zatem nie sposób, zwłaszcza zważywszy, że w toku postępowania Sąd Rejonowy dysponował informacją, iż w stosunku do dłużnika R. O. z udziału w przedmiotowym spółdzielczym prawie do lokalu prowadzona jest egzekucja należności alimentacyjnych na rzecz wierzycieli K. i Ł. O., a już we wniosku wnioskodawca J. O. wskazywał, że uczestnik R. O. jest osobą bardzo zadłużoną, która wyzbywa się swojego majątku, przenosząc go na inne podmioty. Informacja ta nie skłoniła jednak Sądu Rejonowego do podjęcia jakichkolwiek kroków celem wyjaśnienia jej znaczenia w kontekście dyspozycji wskazanych powyżej przepisów.

Nie można natomiast tracić z pola widzenia, że aktualnie zgromadzony materiał dowodowy uprawnia do przyjęcia, że podział wskazany przez uczestników nie uwzględnia należycie interesów uczestnika R. O. postrzeganych w kontekście słuszných interesów jego wierzycieli alimentacyjnych i jako taki nie spełnia kryteriów określonych w art. 622 § 2 k.p.c.

Przedmiotowej oceny nie zmienia w żaden sposób fakt, iż uczestnicy K. O. (1) i Ł. O. na rozprawie w dniu 19 lipca 2013 roku przyłączyli się do wniosku i nie oponowali co do sposobu podziału. Jak bowiem wynika z poczynionych rozważań, okoliczność ta nie zwalniała Sądu I instancji od weryfikacji zaproponowanego przez uczestników rozwiązania pod kątem jego zgodności z przepisami prawa, zasadami współżycia społecznego oraz interesu osób uprawnionych. Sąd Rejonowy winien również w tym zakresie baczyć na to, że uczestnicy nie korzystali z pomocy profesjonalnego pełnomocnika.

Przedstawiony stan rzeczy prowadzi zatem do wniosku, że Sąd Rejonowy, poprzestając w realiach niniejszej sprawy na powieleniu rozwiązania wnioskowanego przez uczestników, w istocie uchylił się od jej rozpoznania.

Mając powyższe na względzie, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia, o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Rejonowy ponownie rozpoznając sprawę w pierwszej kolejności wyjaśni zarysowane powyżej wątpliwości, w tym przede wszystkim zweryfikuje wartość składnika majątku w postaci akcji spółki (...). Następnie rozstrzygnie w przedmiocie złożonego wniosku działowego, po uprzednim wnikliwym rozważeniu zasadności stanowisk uczestników w kontekście relewantnych przepisów prawa. Sąd Rejonowy będzie miał przy tym baczenie, aby dokonany podział należycie respektował interesy podmiotów zainteresowanych, przy uwzględnieniu, że interes uczestnika R. O. postrzegany być musi również w kontekście interesu jego wierzycieli alimentacyjnych, prowadzących egzekucję ze składnika majątku podlegającego podziałowi w niniejszym postępowaniu.